

JURAJ JURAJEVIČ:

Dovški Bržot pripoveduje.

4. LUCIFERJEVE HLAČE.

II.

ojak gre dalje po beli cesti, pred seboj drži hlače in jih ogleduje. Kdo mu naj pove, kakšno moč imajo? Zdaj seže v žep. Tri srebrne dinarje privleče na dan. »Kaj mi bodo ti trije srebrni dinarčki!« vikne in jih vrže jezno na belo cesto, da prijetno zažvenketajo. Drugič seže v žep, pa so bili zopet trije srebrni dinarji notri. »Saj ni bilo prej nič v žepu,« se čudi. »Ampak samo trije dinarčki, kaj mi bodo?« se zjezi zopet ter jih zopet vrže na tla. Še v tretje poseže v žep in še in še in vselej privleče na dan po tri srebrne dinarje. »Nekaj bo pa le!« si misli, pobere še one dinarje, ki jih je vrgel na cesto in spravi vse skupaj v svoj žep. In iznova seže v Luciferjeve hlače in še in še; vedno potegne po tri srebrne dinarje ven. Že vse žepe je imel polne srebrnih dinarjev, da jih ni mogel več kam devati, pa Luciferjevih hlač še ni osušil, vedno, kadar je segel v žep, so se pritrkljali na dan po trije srebrni dinarji. »Ha, ta pa ni slaba, to je pa dobro!« si misli, stisne hlače pod pazduho, gre dalje in pride v gostilnico ob beli cesti.

V gostilnici je bilo dosti gostov. Tam pri posebni mizi je sedelo nekaj možakarjev, ki so igrali kvarte. Vojak se jim pridruži. To so vsi debelo gledali tega čudnega zamorca, raztrganega, zamazanega in kosmatega, da se mu je komaj za pol ženske dlani videlo obličje izmed kocin.

»Kaj so te zamorci zavrgli?«

»Ali si ciganom pobegnil?«

»Ali si ti samemu hudirju iz pekla ušel? Pa tega bi skoro ne verjel; v peklu je velika suša, ondi bi se ne bil zredil v takega vampeža, kakor si.«

Tako in podobno so vsi vprek od vseh miz vpili nanj, toda vojak se ni zmenil za take klice.

Nekaj časa molči, nato pa ogovori može, ki so kvartali: »Slišite, ali se vam mar ljubi igrati kvarte? Kaj boste s takimi igrami, to ni nič! Igrajmo rajši kaj drugega, na priliko mečimo srebrne dinarje v kot.«

Možje kvartopirci se obrnejo v stran pa kvartajo dalje; prav nič ne odgovore na besede vsiljivega tujca čudaka; toda vojaka to ni oplašilo. Čutil je, da nekaj premore, v svesti si je bil, da ima bržčas več pod palcem kot tistile kvartopirci, zato reče v drugo: »Možje, čemu vam bo takale igra na te podobice? Mečimo rajši srebrne dinarje v zid! Komur jih bo zmanjkalo prej, preden bo igre konec, tisti izgubi; kdor bo pa zadnji vrgel, tistega bo vse.«

Možje se tudi sedaj niso ozrli nanj ter igrali dalje. Mislili so si: »Kje bo neki imel takle berač denar?«

Vojak še ni odjenjal: »Pustite kvarte in mečimo rajši srebrne dinarje v kot. Kdor bo zadnji nehal metati, tistega bo ves kup.« Zdaj so vendarle odgovorili: »Kako boš igral, ker si tak siromak?« Ta pa zavrne: »Poizkusimo!«

»Saj bo temu ciganu itak kmalu zmanjkalo, če sploh kaj ima.«

»Kaj bo ta berač! Ta nima dosti in bo hitro zaigral. Le mečimo!«

Tako so si govorili možakarji in šli metat srebrne dinarje v kot. Zmenili so se pa tako: kdor bo vrgel zadnji, tistega bo ves denar. Igralci so hiteli menjavati denar v srebrne dinarje.

Vojak pokliče krčmarja in naroči liter vina. Krčmar mu reče, da mu ne zaupa; če hoče piti vino, ga mora naprej plačati.

»Koliko pa stane?«

»Toliko in toliko.«

Vojak iztrka iz enega žepa srebrne dinarje na mizo: »Bo zadosti?«

»Zadosti! Za ta denar ti ga še prinesem.«

»Pa kje je dobil ta cigan toliko denarja? Ali ga je mar ukradel?« so se spogledovali gostje in se čudili, še bolj pa so strmeli, da so kar zijali in gledali debelo, ko je ta neznanec vsakemu igralcu potisnil v žep za debelo pest srebrnih dinarjev. »Le kje jemlje ta umazani neznanec denar? Kdo je neki? Ali mu mar sam rogatec nosi denar?« so si šepetali.

»No, dobro, začnimo!« sili vojak.

Stopili so v krog.

»Ali igra še kdo?« vpraša vojak.

Še jih je nekaj pristopilo k igri. Po vsej vasi so iskali srebrnih dinarjev, pozneje še po sosednih vaseh, pri fari... še zadolževali so se, tudi krčmar je dajal na kredo. Vsem, ki so nanovo pristopili, je vsul vojak v roke za pest svetlih dinarjev, tako da si je že vse žepe izpraznil.

»Kdor izgubi, stopi iz kroga,« je določil.

Zdaj so začeli. Metali so po vrsti srebrne dinarje v kot, metali so jih kar naprej, vojak je vrgel vselej po tri, pa mu še ni zmanjkalo; kar v Luciferjeve hlače je segal pa metal. Čudili so se vsi, kako da

ima ta čudni možic toliko denarja. »Le kje ga jemlje? Kaj, če mu ga res sam bog nasvaruj sproti nevidno siplje v žepe?«

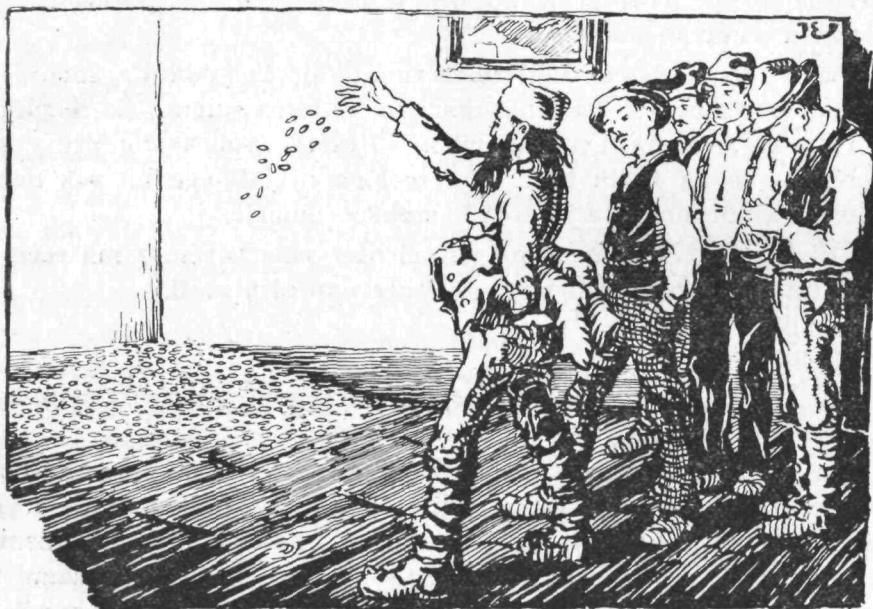
Metali so, metali dinarje v kot, že precej visok kup jih je bilo. Polagoma pa so se jeli odstranjevati igralci; drug za drugim je odšel iz gostilnice, nič več ga ni bilo nazaj, izgubil se je, kdo ve kam. Krog igralcev se je čedalje bolj redčil.

»Ali nimate denarja?« je izpraševal vojak.

»Imamo, imamo. Ali ga imaš še ti?« so odgovarjali.

»Kar igraymo dalje,« je silil vojak in metal cele pesti srebrnih dinarjev v kot.

Še jih je nekaj metalo, pa počasi.

»Ali nimate več?« je zopet vprašal, ko ni nihče več vrgel.

Tiho, kakor da bi jih ne bil vprašal čudni tujec, je zopet zmanjkalo zdaj tega zdaj onega iz kroga igralcev. Vsem je že pošel takrat denar, a vojak je iznova vprašal, če ne bodo več igrali.

»Kje bomo pa jemali?« je bil jezen odgovor.

Nazadnje je vojak sam še metal dinarje v zid. »No, ali res ne boste več metali?« je še izpraševal. — Nič odgovora, vse je bilo tiho. Še je metal kar naprej, pa mu še ni zmanjkalo, tako da je segal kup do stropa, za cel voz je bilo srebrnih dinarjev nametanih v kotu.

»Kaj nimate več? Sam pa tudi ne bom več metal,« je naposled izustil. »Joj, vse je njegovo!« so mu zavidali gostje. Kar mahoma si je pridobil ugled in veljavo v krčmi. Vsi so se zdaj gnetli okrog vojaka bogatinca...

Vojak pokliče krčmarja: »Slišite, oče krčmar, jaz bi se rad oženil; imate li kako hčer za možitev? Ako bi mi dali katero in bi me vzela, ves tale kup denarja ji prepustim.«

»Imam, imam, še celo tri hčere imam godne za možitev,« odgovori zadovoljno krčmar.

»No, pa dajte meni eno za ženo,« reče vojak.

»Meni je prav! Če te le mara katera, kar vzemi jo!«

Vojak veli, naj pokliče krčmar starejšo hčer.

Krčmar pokliče starejšo hčer ter ji prigovarja, naj vzame boga tega vojaka. »Vidiš, za dva voza samih srebrnih dinarjev primožiš,« ji šepeče, ko stopi v pivnico in zapre vrata za seboj.

»Dekle, ali bi ti mene vzela?« vpraša vojak.

Starejša hči gleda umazanca po strani in nič ne odgovori. Krčmar ji prigovarja: »No, le reci, ljuba hčerka, da hočeš vzeti tega bogatega gospoda za moža.«

Za malo se je zdelo starejši hčeri, da jo prodaja lastni oče za kup denarja ter sili, naj stopi s takim ciganom v sveti zakonski stan. Namrdne se, potlej pa vikne jezno: »Ha, s takim postopačem se naj poročim? Nikoli! Rajša se obesim, kakor da bi takegale jemala za pravega zakonskega moža!«

»O, jejmene!« vzklikne potrto krčmar, nato pa reče: »Le zakaj se hodiš ženit takle, kakor si? Toliko denarja imaš, bi se pač lahko očedil in oblekel, kakor gre ženinu, preden si stopil v to hišo in vprašal za roko mojo hčer! — Vidiš, ne mara te, ker si tako grd in umazan, kaj bi govoril drugače!«

Vojak veli: »Krčmar, pokličite drugo!«

Krčmar brž pokliče srednjo hčer ter ji na vse načine prigovarja, naj bo pametna in vzame bogatega vojaka za moža. »Pomisli, za dva voza samih srebrnih dinarjev primožiš, ako ga vzameš!« ji šepeče pred durmi.

»Dekle, ali bi me vzela?« vpraša vojak srednjo hčer.

Le z levim očesom poškili srednja hči na neznanega umazanca in prav nič ne odgovori. Krčmar ji prigovarja ljubeznivo: »No, le reci, ljuba hčerka, da ga vzameš za moža!«

Tudi srednji hčeri se je za malo zdelo, da jo prodaja lastni oče za kup denarja ter sili, naj stopi z neznanim ciganom in umazancem v sveti zakonski stan. Namrdne se ter jezno vikne: »Ha, s takimle neznanim postopačem se naj poročim? Nikoli! Rajša zlezem vrh cerkvenega stolpa pa treščim vznak na tla, da se na mestu ubijem, kakor da bi gledala tega umazanca vse žive dni poleg sebe.«

Vojak reče: »No, ta me tudi ne mara! Oče krčmar, pokličite še tretjo, najmlajšo hčer!«

Krčmar se praska za ušesi in stopica nevoljno po tretjo, najmlajšo hčer; prigovarja ji še bolj goreče, ko starejšima dvema, naj vendar vzame bogatega vojaka ter ne zavrže ponujane ji sreče. Ko že vstopi v sobo, ji še šepeče na uho: »Vzemi ga, ti pravim, ne zavrzi sreče, ti rečem, takega ne dobiš več!«

Pride torej mlajša hči, in vojak jo vpraša, ako ga mara za moža. Še pogleda ga ne mlajša hči, nego kar jezno zabrenči: »Krčmarjeva hči se ne obeša za vrat vsakemu pritepencu, ki pride po cesti, pa če bi bil tudi ves zlat, kaj še, da bi jemala za moža takega umazanca, kakor je tale cigan. Rajša takoj v vodo skočim, kakor da bi stopila s tem v sveto zakonsko zvezo.« Tako zabrenči najmlajša krčmarjeva hči, od togote zacepeta z nožicami, nato pa se jadrno zavrti na peti ter bolj frči kakor teče iz pivske sobe.

Krčmar je skoro od jeze počil; vojak je pa mirno vprašal dalje: »Krčmar, ali imate še katero?«

»Da, še eno, pa ta ni naša. Točajko imam še, toda ta je ubožna, ta ni zate! No, ta je še, svoje pa nimam nobene več.«

»Dajte, pokličite točajko, oče krčmar!«

»Pokličem jo že, toda ne vem, če bo kaj, prijatelj! Ta sirota je še bolj izbirčna kot so hčere iz boljših hiš.«

»Le pokličite točajko, oče krčmar!«

»Bom, pa naprej ti povem, da ne bo nič!«

Krčmar gre po točajko. Zunaj ji govori: »Saj vem, da ga ne vzameš, pa vendar — vprašam te pa le: ali maraš tega neznanega berača, tega cigana, tega umazanca? Sam Bog v nebesih ve, odkod se je priklatil. Ne pozna ga nihče.«

Točajka odgovori: »I, maram ga, maram! Zakaj pa ne? Zdrav je, močan tudi, bogat tudi. Kadar se še očedi in preobleče, še prav čeden fant bo, vam rečem. Kar omožim se z njim!«

Krčmar si misli: »Moje hčere bi tudi privolile v zakon z njim, ako bi se mrkač očedil in preoblekel.« In reče točajki: »Kaj ti rečem, saj ta ni zate, saj ti ni po volji!« Pa točajka mu pravi, da ga ima rada, da ga hoče.

Ko se prikažeta pri durih in zagledata umazanca, vpraša krčmar še enkrat točajko: »Poglej ga, ali res hočeš biti njegova prava zakonska žena?« Točajka tudi sedaj reče, da hoče. Vojak je slišal ta odgovor in veselilo ga je, da ga vsaj ta ne zavrača. Brhka deklica mu je bila kaj všeč, zato jo tudi sam vpraša, če ga vzame. Točajka tudi njemu odgovori, da ga vzame, še prav rada. »No, dobro!« vzklikne vojak ves srečen, potlej ji še pove: »Veš, eno leto me moraš čakati. Grem še po svetu, potem bo pa poroka. Ali si zadovoljna?«

»Sem,« je bil kratek, a jasen odgovor.

Naredili so tedaj pismeno pogodbo. Čakati mora točajka leto nanj. Čez leto dni pride ponjo in jo povede na svoj dom. Denar, ki je v kotu, je ves njen; vsega sme po mili volji porabiti; on ima že še toliko, da bosta lahko brez skrbi kot dva ptička živela, kadar se vzameta, nikoli jima ne bo ničesar primanjkovalo.

Pogodbo so podkrižali in podpisali. Zadovoljna točajka sname s prsta zlat prstan in ga podari ženinu v spomin. Še na mazinec ne more vojak nataktniti prstana, tako je bil rejen. Zato ga zavije v papir in spravi v denarnico. Nato se poslovi in gre dalje po svetu. S solznimi očmi gleda točajka s praga za njim, dokler ji ne izgine za ovinkom.

»Ptičko imam obljubljeno, še ptičnico si moram omisliti, da bo imela kje prepevati drobna ptička,« si misli vojak. »Pa zlato ptičnico moram kupiti, lep grad, da bo mila ženka v njem zadovoljno živela,« si govori, ko pride do prostranega gozda, skrbno pazeč na Luciferjeve hlače pod pazduho. Pa komaj stopi v temni gozd, že ga prehite igralci iz krčme, ki so ondi izgubili vse, kar so imeli pod palcem, ter ga napadejo, hoteč izsiliti nazaj denar, ki so ga izgubili pri igri.

Vojak je bil močan in silen, toda brez orožja in gorjače tudi ni mogel dobiti v gozdu tako naglo.

»Denar nazaj! Ako ne, te na mestu pobijemo!« je rjovela tolpa in vihtela težke kole nad njegovo glavo. Vojak se vkljub premoči ne vda. Ker ni imel nič drugega pri rokah, zgrabi trdno za Luciferjeve hlače, hoteč se z njimi otepati nadležnih napadalcev.

»Denar nazaj! Denar nazaj!« rjovejo napadalci ko živina.

Vojak se zažene, butne zdaj z vso močjo v zid nemarnih razbojnikov — kaj pa so bili drugega? — da bi prebil napadalni obroč in se rešil, toda skupni sovražni sili ni bil kos. Vrže se na drugo stran. Trije so se zmajali in telebnili po trdih tleh, kakor so bili dolgi in široki, toda priskočili so drugi in sklenili zopet obroč. Oprostiti se ni mogel.

»Ubijmo ga!« zavpije razljučena drhal.

Že so mu padali udarci po glavi in plečih. Zdajci pa vojak jezno zavihiti Luciferjeve hlače, in glej! — za celo stotnijo črnih vojakov, oboroženih od nog do glave, se prikaže, da nihče ni videl, ne odkod ne kako — tudi vojak ne — in pokorno javijo: »Na razpolago smo vam, gospod general, dajte ukazel!«

»Bijte, samo ubijte ne!« veli vojak. Črni vojaki se zapraše na razbojnike. Kakor bi mignil, so se napadalci razkropili na vse strani in bežali, kolikor so največ mogli, toda črnim vojakom le niso ubežali. Ti so jim bili vedno za petami in so bili, bili, da je bilo joj!

»Usmiljenje, usmiljenje, gospod!« so obupno in proseče klicali napadalci iz daljave.

»Dovolj!« je velel vojak. Črni vojaki so na mah obstali, se vrnili in vprašali pokorno: »Kaj želite zdaj, gospod general?«

»Izginitel!« zapove vojak.

Kakor da bi se bili v tla vdrli, črnih vojakov ni bilo nikjer več videti, napadalcev pa tudi ne, zakaj zbežali so vsak na svoj dom ali pa se poskrili po skrivnih skrivališčih.

»Ha, Luciferjeve hlače pa niso kar tako!« izusti vojak, vzame preko obširnega gozda pot pod noge ter pride v veliko mesto do imenitnega brivca in se seveda takoj oglasi pri njem. Ta ga pošteno obrije in očedi. Da ne za majhne denarce, se zna. Tudi mu preskrbi brivec novo obleko. Precej denarja je moral vojak šteti zanjo. Ko se je preoblekel in je bil nov od pete do glave, bi ga morali videti. Bil je fant od fare, postaven in čeden, da ga je cesta gledala, kadar je korakal po njej. O, to bi se sto in stokrat pokesale krčmarjeve hčere, ki so ga tako grdo odslovile, ko bi ga zdaj zagledale!

Žalost.

Oblaček, kam tak žurno zdaj,
le malo tu postoj,
za mamico tak rad bi v raj,
daj, vzemi me s seboj!

Potoček, kam hitiš šumljat,
le malo tu postoj,
v nebesa k mamici bi rad,
daj mi, da grem s teboj!

Oblaček in potoček sta
zbežala brez sledu,
vsi upi svetli iz srca,
le žalost je še tu!

Danilo Gorinšek.

Črni oblaki.

Prek neba drve oblaki,
kakor oglje črni mački,
danes še nesreča bo,
črni mački dirjajo.
Ej, oblček za oblčkom,
maček črn za črnim mačkom,
milijon tako drvi,
ej, nesreča že preži.

Kjer črn maček — tam nesreča,
je na nebu črna gneča,
črni mački se tepo,
da kar iskre švigajo.
Trde, trde so butice,
grenke, grenke so solzice,
črni mački jokajo,
dežek pada na zemljó.

Danilo Gorinšek.